

PEXESO - Halogenderiváty

Učivo:

halogenderiváty – vlastnosti látek, průmyslové využití, reakce halogenderivátů

Potřeby:

kartičky na pexeso

Délka:

15 - 20 min

Počet hráčů:

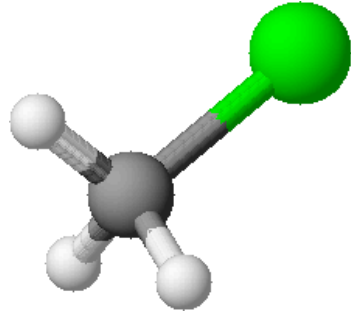
2 – 4 hráči

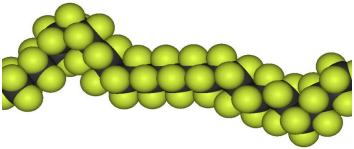
Pravidla:

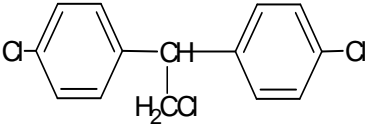
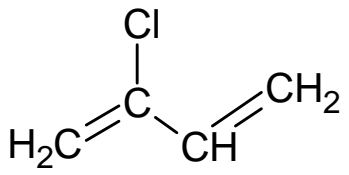
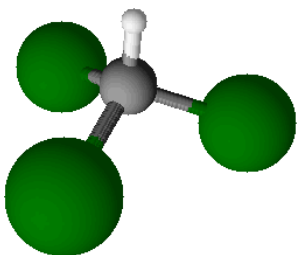
Úkolem studentů je najít dvojice kartiček, které k sobě patří.

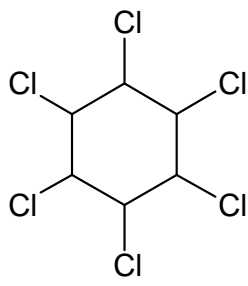
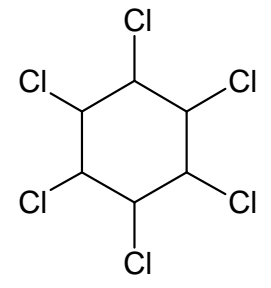
Dvojice zde tvoří: *vzorec – jeho název, sloučenina – její vlastnosti, reakce (výchozí látka – produkty), termín – jeho vysvětlení*.

Hra končí poté, co jsou nalezeny všechny dvojice kartiček nebo až určí učitel. Vítězí hráč, který má nejvíce kartiček.

methylchlorid	1	methylchlorid	1	trichlormethan	2	trichlormethan	2
CH_3Cl				CHCl_3		<ul style="list-style-type: none"> • čirá, bezbarvá, kapalina, omezeně rozpustná ve vodě • dříve využívána jako anestetikum (zjištěna toxicita) • použití jako rozpouštědlo v chemické laboratoři, ve farmacii, při výrobě pesticidů a nátěrových hmot 	
vinylchlorid, chlorethen	3	vinylchlorid, chlorethen	3	Konstituční izomerie	4	Konstituční izomerie	4
$\text{CH}_2 = \text{CHCl}$		<ul style="list-style-type: none"> • použití pro výrobu látky polyvinylchloridu (PVC) • v minulosti byla látka používána jako chladicí prostředek a jako hnací plyn do sprejů • má karcinogenní účinky 		Konstituční izomerie		Tento termín znamená, že látky, které mají stejný sumární vzorec (tedy stejné složení) mají odlišné strukturní uspořádání. To se projevuje i na odlišných fyzikálních a chemických vlastnostech.	

Beilsteinova zkouška	5	Beilsteinova zkouška	5	freony	6	freony	6
Důkaz halogenderivátů		Vyžíhaný měděný ponoří do roztoku neznámé (organické) látky. Pokud tato látka obsahuje halogen, zbarví se plamen po žihání drátku zeleně až zelenomodře, protože vznikne těkavý halogenid měďnatý.		FREONY		<ul style="list-style-type: none"> • sloučeniny vyrobené poprvé v první polovině 20. století v USA. • stálé, nejedovaté a nehořlavé látky • dříve používány v chladicí technice, ale bylo zjištěno, že se dostávají do ovzduší a ovlivňují tloušťku ozonové vrstvy. 	
Polymerace vinylchloridu	7	Polymerace vinylchloridu	7	polytetrafluorethylen	8	polytetrafluorethylen	8
$n \left(\text{H}_2\text{C}=\text{CH}-\text{Cl} \right) \rightarrow$		$\rightarrow \left[\text{H}_2\text{C}-\underset{\text{Cl}}{\text{CH}} \right]_n$		<ul style="list-style-type: none"> • polymer, známý pod obchodním názvem teflon • mimořádně chemicky a tepelně odolný • využití od pokrývání povrchu kuchyňského nádobí po výrobu odolných chemických aparatur pro práci s agresivními látkami 		$\left(\begin{array}{cc} \text{F} & \text{F} \\ & \\ -\text{C} & -\text{C}- \\ & \\ \text{F} & \text{F} \end{array} \right)_n$ 	

DDT	9	DDT	9	2-chlorbuta-1,3-dien	10	2-chlorbuta-1,3-dien	10
<ul style="list-style-type: none"> • Účinný insekticid • Objevitel insekticidu P. Müller dostal Nobelovu cenu v roce 1948 • Bylo zjištěno, že se v přírodě neodbourává a hromadí se v živých organismech. Přitom dochází ke genetickým změnám. Proto byla výroba i použití zakázáno. 				<ul style="list-style-type: none"> • triviální název: chloropren • slouží k výrobě chloroprenového kaučuku 			
trijodmethan, CHI ₃	11	trijodmethan, CHI ₃	11	Příprava	12	Příprava	12
<p>Jodoform</p> 		<ul style="list-style-type: none"> • žlutá krystalická látka • použití jako dezinfekce 		<p>Příprava halogenderivátů</p>		<p>Halogenderiváty se nejčastěji připravují z uhlovodíků adiční nebo substituční reakcí. Mohou vznikat i reakcí alkoholů s halogenovodíkem.</p>	

Vlastnosti	13	Vlastnosti	13	Grignardova činidla	14	Grignardova činidla	14
<ul style="list-style-type: none"> • Halogenderiváty patří mezi nepolární sloučeniny • ve vodě jsou téměř nerozpustné, dobře se mísí s nepolárními rozpouštědly • typickými reakcemi jsou (nukleofilní) substituce a eliminace 		<p style="text-align: center;">Organohořecnaté sloučeniny</p>		<p>Grignardova činidla vznikají reakcí alkylhalogenidů s hořčíkem. Příklad:</p> $\text{H}_3\text{C}-\text{Cl} + \text{Mg} \xrightarrow{\text{ether}} \text{H}_3\text{C}\text{Mg}^{2+}\text{Cl}^-$			
1,2,3,4,5,6-hexachlorcyklohexan	15	1,2,3,4,5,6-hexachlorcyklohexan	15				
		<p>Tato látka se používá jako herbicid. Je obsažena i v léčích na kožní onemocnění zvané svrab (Skabios).</p>					